

БАНДУРА Н.Г.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

КОГНІТИВНЕ БАЧЕННЯ СВІТУ В ПУБЛІЦИСТИЦІ (на матеріалі німецьких редакційних блогів)

На матеріалі німецьких редакційних блогів у статті розглядаються засоби когнітивного бачення в публіцистиці: перспектива й дистанція.

Ключові слова: перспектива, дистанція, когнітивне бачення.

На материале немецких редакционных блогов в статье анализируются средства когнитивного видения в публицистике: перспектива и дистанция.

Ключевые слова: перспектива, дистанция, когнитивное видение.

The article deals with the means of cognitive vision such as perspective and distance exemplified in German journalistic blogs.

Key words: perspective, distance, cognitive vision.

Актуальність теми дослідження зумовлена антропоцентричною спрямованістю сучасної лінгвістики, що передбачає врахування людського фактору при дослідженні функціонування мови. Важливою видається нам залежність когніції (від *cognitio* – пізнання, *cogitatio* – мислення) мовця від його бачення.

Мета статті – розкрити поняття перспективи й дистанції як факторів когнітивного бачення світу.

Предмет дослідження статті полягає у визначенні критеріїв виділення цих понять, їхніх властивостей, особливостей їх функціонування.

Об'єктом дослідження статті стали тексти редакційних блогів як явища мережевої публіцистики.

Матеріалом дослідження статті слугували тексти німецьких редакційних блогів: *Plankton*, *Wostkinder*, *Der die das Blog*, *Der Feuilletonist*, *Donner und Doria*.

Наукова новизна статті полягає в комплексному висвітленні понять перспективи й дистанції як факторів когнітивного бачення світу.

Бандура Н.Г.

Як відомо, більшу частину інформації ми отримуємо через канал візуального сприйняття, мозок як когнітивна система бачить (і, здебільшого, сприймає) очима. Саме онтологічна спорідненість фізичного зору й когнітивного сприйняття зумовлює метафорику багатьох візуально конотованих понять: картина світу, точка зору, перспектива, дистанція, фокус нарації, спостерігач, горизонт очікування, образ тощо. Явище когнітивного бачення як системи фільтрів рецепції розглядалося в мовознавстві рядом дослідників у зв'язку з поняттями “картина бачення світу”, “когнітивне бачення”, “кадр ментального бачення” [1; 2; 3] тощо.

Передусім нас цікавлять перспектива й дистанція як когнітивні категорії, пов'язані з явищем ментального чи когнітивного бачення.

Перспектива в образотворчому мистецтві пов'язана з деформаціями зображення обрисів об'єкта при зміні позиції спостерігача по горизонтальній осі (погляд з одного боку, з іншого боку) чи по вертикальній осі (погляд зверху вниз чи знизу вверху). Дистанція, тобто віддаленість або наближеність до об'єкта, визначає його позірний розмір чи масштаб (дрібний, середній, крупний).

При когнітивному, умоглядному “баченні” відбувається щось подібне: зміна перспективи, точки зору зумовлює зміну образу зображуваної дійсності, що відбувається на всіх рівнях [4:37], зокрема, вибору теми, когнітивного відбору релевантної інформації, конотації, номінації тощо. Зміна дистанції зумовлює зміну ментального масштабу зображуваної дійсності, подаючи її крупним планом (деталізовано) чи дрібним (узагальнено).

Ж. Женетт [5:378] позначав перспективу й дистанцію як “*нарративну модальність*” переважно у зв'язку з категоріями автора, оповідача й розповідача в художніх творах. Х. Ортега-і-Гасет вважав т.зв. перспективні деформації реальності в очах спостерігача необхідним компонентом її організації [6:365].

У лінгвістиці доцільно розглядати перспективу й дистанцію в когнітивному плані, як фактори ментального бачення, що завдяки своєму динамічному умоглядному потенціалу формують і модифікують концептуальну картину світу. Вони відображають важливі операції мислення, когнітивної обробки інформації: моделювання й розпізнавання точки зору іншої особи чи групи осіб, а також узагальнення й конкретизацію, проспекцію й ретроспекцію тощо.

Перспектива

Традиційно категорія перспективи (чи точки зору) розглядалася в межах та методами літературознавства, до неї звертались М. Бахтін, Х. Ортега-і-Гасет, Ж. Женетт, Б. Успенський, В. Шмід, В. И. Тюпа та ін. У мовознавстві проблемою точки зору займались Й. Зінкен, А. Кудра, Є. Бартмінський, Ф. С. Бацевич, котрий, зокрема, розглядає її як *“якнайзагальнішу когнітивно-психологічну пресупозицію людини”* [7:53–54].

Ми розуміємо перспективу як фактор когнітивного бачення дійсності мовцем, що визначає спосіб її відображення відповідно до його умоглядної позиції, зумовленої його світоглядом, соціальними статусами й ролями, конкретною ситуацією, а також його емоційним ставленням. Згідно із цим розрізняємо перспективу горизонтальну й вертикальну.

Горизонтальна перспектива забезпечує боковий ракурс бачення об'єкта за віссю “право – ліво”, “один бік – інший бік”, в якій ми виділяємо три аспекти: світоглядний, статусно-рольовий і ситуативний.

1) Світоглядна перспектива. Як відомо, існують усталені світоглядні, ціннісні позиції людей, властиві певним соціальним прошаркам, релігійним, політичним, ідеологічним системам. Їхні представники чи прихильники часто транслюють у своєму мовленні притаманні цим групам цінності, позиції, модифікуючи зображення реальності згідно

з відповідними поняттями (напр. іслам, американська демократія, хіпі та ін.). Світоглядна перспектива часто базується на бінарних опозиціях, які ділять світ на своїх і чужих, патріотів і зрадників, багатих і бідних тощо [8:226].

У наступному прикладі критикується сучасний американський підхід до правильного, т.зв. “збалансованого харчування”, що передбачає штучну вітамінізацію, знежирення, низькокалорійність й т.д.:

“Anders essen

Wer heutzutage noch Fett, Kohlenhydrate, Fleisch, Gluten und Laktose isst, scheint zunehmend zu einer Minderheit zu zählen. Ist natürliches Essen bald überholt? Ein Erfahrungsbericht aus der Heimat des Hightech-Foods.

Am Anfang war die Milch. Da geht man als Europäer nichts ahnend in einen amerikanischen Supermarkt, um Milch fürs Morgenmüsli zu kaufen und stellt erst zurück im Gästehaus fest, dass man tatsächlich aus Versehen zur fettfreien “Skim Milk” gegriffen hat. Meine Eltern hatten mir viel von fettreduzierter Magermilch in Nachkriegszeiten erzählt. Mit den traurigen Cornflakes, die mir in der folgenden Woche jeden Morgen in weisslichem Wasser entgegen schwimmen, bekommen diese Schilderungen plötzlich aktuelle Illustration im Hier und Jetzt des Jahres 2014. Entsetzt stelle ich fest, dass die Kalorienangaben auf der Müsli-Packung tatsächlich kalorienarme Skim Milk als Standard-Milch annehmen. Habe ich einen Trend verschlafen?

Die Frage ist rhetorisch. Natürlich habe ich einen Trend verschlafen. Das wurde mir bei einem mehrwöchigen Aufenthalt in Los Angeles endgültig durch die Tatsache klar, dass ich dort anscheinend zum Minderheitenmitglied geworden bin, wenn ich einfach nur normale, 3.5% fetthaltige Milch, von Kühen wie sie in meiner Heimat zuhauf auf jeder Wiese stehen, mit Laktose und ohne Zusatzvitamine suche. Was ich verschlafen habe, ist der Eintritt ins Zeitalter von High Tech Food – und ein wenig schäme ich mich für meine bisherige Naivität, zu denken, ich könne

Бандура Н.Г.

einfach selbst bei normaler Ernährung auf meinen Körper achten und dazu ein bisschen Sport treiben um gesund zu bleiben. Wir sind da heute einfach schon erheblich weiter, als dass wir uns mit intuitiven Bauernweisheiten begnügen müssten...” [10]

У даному фрагменті представлено дві протилежні перспективи “здорового” харчування з опозиціями традиційне – сучасне, європейське – американське, натуральна їжа – високотехнологічна їжа. Текст написано з позицій традиційного розуміння проблеми харчування (*mit intuitiven Bauernweisheiten*), про що ясно свідчать виділені в тексті місця.

2) Статусно-рольова перспектива визначається тими соціальними статусами, які особистість займає на даний момент часу, і відповідними до них ролями, які вона відіграє. Сюди входить увесь статусний комплекс: гендер, вік, національність, професія, посада, матеріальне та сімейне становище тощо. Соціальний статус пропонує людині специфічний спосіб бачення світу, певну роль, що визначає її поведінку, вчинки, висловлювання.

3) Ситуативна перспектива корелює з певною позицією учасника конкретної комунікативної ситуації, що характеризується наявністю учасників-мовців, їхніх відносин, тональністю спілкування, метою, засобами, способом і місцем спілкування [9].

Адже кожна ситуація має певну кількість учасників, кожен із яких має свої інтереси, цілі, власне бачення, свою перспективу, відповідно до чого ситуація виглядає по-різному. Тому кількість учасників та ситуативних ролей визначає кількість різних перспектив, способів зображення цієї ситуації (наприклад, у ситуації навчального процесу можна виділити щонайменше перспективи учня, учителя, директора, прибиральниці та ін.). Наприклад, наступний текст подає ситуацію відвідування автором (у часи його дитинства) зубного лікаря:

“Die Zahnärzte des Grauens

...Anders war das bei der Zahnprüfung. Hier war klar, dass ein Schmerzrisiko besteht. Zwar gab es auch in der DDR eine Art Betäubung, doch nicht für mich. Solchen Luxus lernte ich erst im Westen kennen. Wenn im inneren meines Mundes etwas getan werden musste, dann war der Schmerz gebucht. Als Kind, das sehr auf seine körperliche und geistige Integrität bedacht war, war der Besuch beim Zahnarzt dadurch für mich die Hölle. Ich hatte schreckliche Angst davor und sie wurde bestätigt, als es plötzlich hieß, man müsse bohren und mir eine Füllung verpassen.

Man solle die Zähne zusammenbeißen, heißt es bei Schmerzen gerne, doch das half alles nichts. Ich habe es redlich versucht und dabei um mich geschlagen. Ich war chancenlos. Zwei stämmige Arzthelferinnen, damals noch „Schwester“ genannt, hielten mich ob meiner körperlichen Gegenwehr fest. Die eine den Kopf, die andere die Arme. Derweil stopfte mir der sogenannte Arzt Watte in den Mundraum und ein Eisenrohr zwischen die Zähne und über die Zunge hinweg. Es schaffte den Raum, um seinen dröhnenden Bohrer in meinen Zahn schlagen zu können. Tränen und Geschrei, mehr blieb mir nicht beizutragen. Ein Wunder, dass ich keine körperlichen Schäden davon trug.

Freilich habe ich seitdem immer eine Abneigung gegen den Gang zum Zahnarzt gehabt...” [11]

Дана ситуація складається з таких учасників: дитини-пацієнта, лікаря, медсестер. Оповідь ведеться з перспективи маленького пацієнта, який змушений терпіти біль і незручності, властиві його становищу. Статусно-рольова перспектива проявляється тут в його віковій психології – гучно й агресивно протестувати проти будь-яких незручностей і боятися відчуття болю.

Вертикальна перспектива забезпечує когнітивне бачення об’єкта зображення за віссю “верх – низ”, у ній ми розрізняємо три варіанти:

а) погляд “знизу вгору” в плані аксіологічному може передавати шанобливе, благоговійне ставлення, зведення

об'єкту зображення ніби на “п'єдестал”; такий ракурс бачення притаманний дітям, коли вони дивляться на світ дорослих, зокрема батьків:

“Als ich vier Jahre alt war, ging mein Vater in den Westen, aber bis zu diesem Zeitpunkt – er war nicht einmal 30 Jahre alt – hatte er einen DKW F8 restauriert und fahrtüchtig gemacht; hatte er eine Garage selbst gebaut – Stein auf Stein; hatte er eine Bibliothek zusammengesammelt, in der Kafka, Zola, Fallada, Karl May, Jules Verne und weitere Klassiker vertreten waren und so viel zu lesen bereit stand, dass er den „Regalmetertest des westdeutschen Bildungsbürgertums“ mit Bravour bestanden hätte. Der schon lange fertig qualifizierte Mann hatte nie aufgehört, sich zu bilden und zu lernen. Bildung, das ist eben mehr, als nur ein Absitzen von Unterrichtsstunden. Das ist mehr, als bulimisch Bücher auswendig zu lernen, den Inhalt zum gegebenen Zeitpunkt auszuspucken und dafür ein Zertifikat zu erhalten. Bildung ist eine freie und selbsttätige Wechselwirkung mit der Welt, wenn diese kurze pädagogische Einordnung erlaubt ist. Es hat mit Schule, mit Qualifikation und mit Zeugnissen auf denen Noten notiert sind, zunächst wenig zu tun– dies sind eher unsere kümmerlichen Versuche und Methoden, Bildung abzubilden. Im Osten waren die Menschen, die ich kennen lernen durfte, sehr gebildete Menschen, dennoch strauchelten viele von ihnen lange, manche bis heute, als das System und mit ihm das Hohelied auf den verlässlichen, fleißigen und nicht höhenfliegenden Arbeiter, zu Ende ging.”[12]

Загальний тон розповіді – піднесений, він звеличує образ батька, а підкреслені слова тексту виступають маркерами обраної перспективи зображення.

б) погляд “згори вниз” може передавати як фізичну перспективу бачення, зумовлену місцезнаходженням суб'єкта комунікації, так і аксіологічну перспективу, зокрема зневажливе, презирливе ставлення, позиціонування об'єкта зображення як чогось дрібного, незначного чи приниження його.

“Forschungsvorhaben werden evaluiert, das heißt auf ihre Sinnhaftigkeit überprüft, darauf, ob sie ihr Geld wert sind. Sollten sie jedenfalls. Ausgerechnet der derzeit größte wissenschaftliche Zirkus, die Klimaforschung, scheint davon ausgenommen. Wie anders ist es zu erklären, dass jetzt wieder ganze Bataillone von Experten in Kopenhagen zusammen kamen, um den fünften Weltklimareport des Weltklimarates IPCC noch einmal durchzukauen und noch einmal der Öffentlichkeit vorzustellen als wäre er noch nie erschienen...

Ich habe das Gefühl, dass es einen findigen Experten gibt, der mir diese wundersame Mehrung aus dem Nichts statistisch irgendwie herleiten kann. Aber vielleicht sehen wir die geringeren Wahrscheinlichkeiten im Detail auch als ein unausgesprochenes Zugeständnis gegenüber jenen vielen wissenschaftlich geprüften Studien, die in den letzten Jahren erschienen sind, und die den menschlichen Einfluss beim Klimawandel als heillos überschätzt nachwiesen, die aber den Basso continuo im offiziellen Weltuntergangsdrama des IPCC nicht verstummen lassen können.” [13]

Комунікативна мета тексту – висміяти сучасні кліматичні дослідження. Сатиричний його характер зумовлює представлення об’єкта зображення в принижувальному світлі, про що свідчать такі підкреслені слова, як Zirkus (наукові дослідження позначені принизливим словом “цирк”), Nichts (у даному контексті – відсутність декларованої проблеми). Однак стратегія висміювання реалізується також і в перспективі бачення “знизу вгору”, зокрема в перебільшенні, штучному роздуванні задля комічного ефекту, власне, гіперболізації. Так, ми маємо не просто “цирк”, а “*der derzeit größte wissenschaftliche Zirkus*”, не просто “нічого”, а “*wundersame Mehrung aus dem Nichts*”, “*ganze Bataillone von Experten*”, “*Weltuntergangsdrama*”. На основі штучного приниження одних зображуваних явищ й одночасного перебільшення інших виникає риторичне протиставлення, антитеза, іноді оксюморон.

Бандура Н.Г.

Перспектива “згори вниз” властива також баченню дорослими дітей, домашніх тварин.

в) погляд нейтральний, на рівні очей.

Дружнє, позитивне чи нейтральне ставлення результується в пряму перспективу “на рівні очей”, що виступає домінантною точкою бачення в редакційних блогах:

“Todd Rundgren, der in Vergessenheit geratene Rockstar, der zunächst die Brücke zwischen Psychedelik zu Pop schlug und dann als Pionier der digitalen Kultur in San Francisco lebte, schwärmte schon früh davon, dass die digitalen Technologien die Produktionsmittel der Kultur im klassisch marxistischen Sinne aus dem Klammergriff der Konzerne und Stars befreien würden. Und so kam es dann auch. Werke, für die man früher Ton- und Filmstudios benötigte, lassen sich heute mit einem Laptop als Schnittstelle für einen Bruchteil der Kosten produzieren.” [14]

Якщо в літературознавстві перспектива передбачає зображення дійсності крізь призму внутрішнього світу автора чи/та персонажа з домінантою на естетичному та психологічному, то журналістика пропускає явища та події дійсності крізь фільтри суспільно-політичного бачення її. Тому перспектива медійного відображення подій та ситуацій буде зумовлена передусім не фізичним часо-просторовим положенням чи психологічним станом спостерігача, а його суспільно-політичною, ідеологічно-світоглядною позицією, його приналежністю до певних суспільних груп з відповідними інтересами. У лінгвістиці перспектива, крім когнітивного, має ще й комунікативний статус, оскільки вона визначає комунікативну установку, намір, що, у свою чергу, визначають характер комунікації.

Дистанція

Дистанцію ми розуміємо як спосіб зображення дійсності мовцем відповідно до умоглядної відстані, яку він займає щодо об'єкта зображення (вісь “далі-ближче”). Відстань спостерігача до об'єкта визначає ступінь деталізації, конкретизації чи, навпаки, узагальнення зображення об'єкта,

тобто його масштаб чи план: крупний, середній чи дрібний. Кінематографічний план зображення дійсності в художніх текстах розглядався, зокрема, Ю. Лотманом, і трактувався як “не просто величина зображення, а відношення його до рамки”, до меж кадру [8:249].

Крупний план вербального відображення дійсності передбачає наближеність ментального бачення і пов'язаний з використанням деталізованих описів і позначень низького рівня абстракції – мовних засобів індивідуалізації та колористики. Крупнопланові вкраплення в тканині тексту – важливий у публіцистиці [4:58] засіб атракції, ілюстрації та образності.

Риси подання інформації крупнопланово:

- опис зовнішності людини, міміки, жестів, рухів, пряма мова – індивідуальні характеристики для створення емоційного образу;

- пейзажні замальовки, інтер'єр тощо – просторова деталізація;

- деталізація динамічних аспектів у відображенні подій – ефект уповільнення часу, емоційні подробиці;

- використання якомога більш конкретних позначень об'єктів, руху, дій, що означає відхід від офіційно-ділового мовлення на користь художньо-образного.

Крупний план у публіцистиці виконує, однак, дещо інше завдання, ніж у художній літературі, і полягає передусім не в естетизмі як такому, а має чітко визначену соціальну чи соціально-політичну проекцію.

Середній план подання інформації часто використовується в журналістиці, оскільки він найбільше придатний для відображення життя суспільства та є, власне, провідним способом медійного моделювання дійсності.

Для середнього плану характерне:

- зображення людини в соціальному контексті як суб'єкта (й об'єкта) суспільних відносин, що зумовлює її

позначення відповідно до її соціальних ролей, соціального статусу, віку, національності, громадянства;

- її соціальних дій та вчинків (у т.ч. висловлювань як непрямої мови);

- зображення ситуації на основі ключових учасників, обставин (тобто соціального та ін. фону) і зв'язків між ними.

Дрібний план інформування передбачає значну ментальну віддаленість від об'єкта й дозволяє оперувати великими обсягами інформації в згорненому стані, абстрактними поняттями. Адже при значному віддаленні спостерігача від об'єкту спостереження конкретне поступається місцем загальному чи абстрактному, стає можливим “за деревами побачити ліс”. Глобальне бачення ситуації дозволяє краще простежити зв'язки та залежності, причини та наслідки, тенденції та перспективи.

Тож риси дальнього плану вербального відображення дійсності такі:

- висока інформативна ємність;

- високий ступінь когнітивної обробки (зокрема абстракції, узагальнення);

- деяка розмитість, нечіткість меж значення;

- здатність передавати суть явищ або ж правдоподібно нав'язувати їм псевдо-суть, тобто чіпляти ярлик чи евфемізувати.

- замість конкретних індивідуумів – верстви населення, угруповання, або ж ідеї, процеси, події.

“Ich würde lieber sterben”

Nada Al-Ahdal ist elf Jahre alt, als ihre Familie sie zur Ehe mit einem älteren Mann zwingen will. Doch sie läuft weg, schildert ihre Geschichte auf Youtube - und wirft damit ein Schlaglicht auf Mädchenschicksale, wie sie im Jemen alltäglich sind.

Es sind vor allem ihre Augen, die fesseln. Riesengroß, braun, fest auf die Kamera gerichtet. Es wirkt, als verliere Nada

Al-Ahdal den Zuschauer nicht eine Sekunde aus dem Blick. Knapp drei Minuten lang redet sie, durchdringend und ernst. ” [15]

У цьому короткому фрагменті наявні всі три плани чи масштаби зображення. Початок – пряма мова – позначає людину крупним планом, далі дізнаємось про ім’я, вік та наміри її батьків щодо її заміжжя (середній план). *“Mädchenschicksale, wie sie im Jemen alltäglich sind.”* – це вже дрібний план, що позначає загальні явища, в даному випадку – дівочу долю в Йемені. Далі одразу – крупно – очі, величезні, карі (*“Augen, die fesseln. Riesengroß, braun”*). І знову середній план – її дії, характер цих дій.

Завдяки такому динамічному зображенню постає об’ємний, яскравий образ дівчинки в контексті соціальної проблематики жіноцтва на Близькому Сході.

Когнітивні перспектива й дистанція як засоби умоглядної візуалізації інформації об’єднуються суб’єктом спостереження і комунікації, який сам керує баченням, вибирає перспективу, визначає дистанцію і, відповідно, – масштаб зображення, реалізуючи цим свої комунікативні стратегії і тактики.

Якщо дистанція відповідає за конкретизацію зображення світу, то перспектива – за селективність і повноту, адже суміщення кількох перспектив в одному тексті зумовлює всебічний огляд зображуваних проблеми чи явища.

Різноманіття масштабів зображення об’єктів, перспектив дають у результаті рельєфну, динамічну картину фрагмента дійсності.

Подальші дослідження даних когнітивних понять видаються нам широкими через їхню універсальність у застосуванні до різних текстів, різних дискурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Марова Н. Д.* Структура текстоментальної картини видення при обученні иноязычному чтению / Нина Дмитриевна Марова // Педагогическое образование в России. – Екатеринбург: Научное издание ФГБОУ ВПО «Уральский государственный

педагогический университет», 2012. №1. – С. 205 – 208. 2. *Колегаєва І. М.* Перцептивне і когнітивне бачення світу: ономаціологічний аспект / Ірина Михайлівна Колегаєва // Вісник Одеського національного університету. – Сер. "Філологія". – Одеса : "Одеський національний університет", 2013. – Т. 18, Вип. 2(6). – С. 63-68. 3. *Тюпа В.И.* Аналітика художественного: введєне в літературоведческий аналіз / Валерий Игоревич Тюпа. – М.: Издательство «Лабиринт», РГГУ, 2001. – С. 192. 4. *Häusermann J.* Journalistisches Texten: Sprachliche Grundlagen für professionelles Informieren / Jürg Häusermann. – Konstanz: UVK Verlagsges., 2001. – S. 219. 5. *Женетт Ж.* Фигуры: Работы по поэтике / Жерар Женетт – М.: Изд-во им. Сабашниковых, 1998. – Том. 1, 2 – С. 472. 6. *Ортега-и-Гасет Х.* Тема нашої доби / Хосе Ортега-і-Гасет // Вибрані твори: Пер. з ісп. – К.: Основи, 1994. – С. 315-370. 7. *Бацевич Ф. С.* Точка зору і прагматика політичного тексту / Флорій Сергійович Бацевич // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць. – Харків, 2007. – Вип. 22. – С. 53–62. 8. *Лотман Ю. М.* Структура художественного текста / Юрий Михайлович Лотман // Об искусстве. – СПб: «Искусство-СПб», 1998. – С. 14 – 285. 9. Коммуникативная ситуация [Електронний ресурс] // Жеребило Т. В. Термины и понятия лингвистики: Общее языкознание. Социолінгвістика: Словарь-справочник. – Назрань: ООО «Пилигрим», 2011. – С. 280. Режим доступу до статті: http://sociolinguistics_dictionary.academic.ru/293/Коммуникативная_ситуация

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

10. *Anderl S.* Anders essen [Електронний ресурс] / Sibylle Anderl // Plancton. – Режим доступу: <http://blogs.faz.net/plancton/2014/05/26/anders-durch-essen-1041/>
11. *Herack M.* Die Zahnärzte des Grauens [Електронний ресурс] / Marco Herack // Wostkinder. – Режим доступу: <http://blogs.faz.net/wost/2014/08/24/die-zahnaerzte-des-grauens-1254/>
12. *Rönicke K.* Der Leistungsfetisch [Електронний ресурс] / Katrin Rönicke // Wostkinder. – Режим доступу: <http://blogs.faz.net/wost/2014/06/22/der-leistungsfetisch-im-turbo-kapitalismus-1118/>
13. *Kulke U.* Der Klimazirkus und seine unwahrscheinlichen Wahrscheinlichkeiten [Електронний ресурс] / Ulli Kulke // Donner und Doria. – Режим доступу: <http://donnerunddoria.welt.de/2014/11/03/der-klimazirkus-parodiert-sich-selbst/>
14. *Kreye A.* Geschäftsmodelle essen Seele auf [Електронний ресурс] / Andrian Kreye // Der Feuilletonist. – Режим доступу: <http://blogs.sueddeutsche.de/feuilletonist/2014/04/14/6281/>
15. *Huppertz C.* "Ich würde lieber sterben" [Електронний ресурс] / Carina Huppertz // Der die das Blog. – Режим доступу: <http://www.sueddeutsche.de/panorama/flucht-vor-zwangsheirat-im-jemen-ich-wuerde-lieber-sterben-1.1728472>